


Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького  
Факультет суспільно-гуманітарних наук та права  
Кафедра соціології та філософії

Затверджено на засіданні кафедри соціології та  
філософії

завідувач кафедри  Л.В. Афанасьєва  
протокол № 1 від 03.09.2025 р.

<b>Назва освітнього компонента</b> (обов'язковий/вибірковий)	Соціальна філософія Обов'язковий
<b>Рівень вищої освіти</b>	перший (бакалаврський)
<b>Спеціальність</b>	051 Економіка
<b>Спеціалізація</b>	
<b>Освітня програма</b>	Економіка та бізнес
<b>Рік викладання</b>	2025-2026
<b>Семестр</b>	3 семестр
<b>Викладач(-і)</b>	Афанасьєва Людмила Василівна, к. філос. наук, доцент Глебова Наталя Іванівна, д. соц. наук, професор Демчик Олександр Ігорович, к.філос.наук, старший викладач
<b>Профайл викладача</b>	Афанасьєва Людмила Василівна <a href="https://fsusgum.mdpu.org.ua/kafedra-sotsiologiyi-ta-filosofiyi/sklad-kafedry-sotsiologiyi-ta-filosofiyi/afanasyeva-lyudmyla-vasylivna/">https://fsusgum.mdpu.org.ua/kafedra-sotsiologiyi-ta-filosofiyi/sklad-kafedry-sotsiologiyi-ta-filosofiyi/afanasyeva-lyudmyla-vasylivna/</a> Глебова Наталя Іванівна <a href="https://fsusgum.mdpu.org.ua/kafedra-sotsiologiyi-ta-filosofiyi/sklad-kafedry-sotsiologiyi-ta-filosofiyi/glebova-natalya-ivanivna/">https://fsusgum.mdpu.org.ua/kafedra-sotsiologiyi-ta-filosofiyi/sklad-kafedry-sotsiologiyi-ta-filosofiyi/glebova-natalya-ivanivna/</a> Демчик Олександр Ігорович <a href="https://fsusgum.mdpu.org.ua/kafedra-sotsiologiyi-ta-filosofiyi/sklad-kafedry-sotsiologiyi-ta-filosofiyi/demchik-oleksandr-igorovych/">https://fsusgum.mdpu.org.ua/kafedra-sotsiologiyi-ta-filosofiyi/sklad-kafedry-sotsiologiyi-ta-filosofiyi/demchik-oleksandr-igorovych/</a>
<b>Контактна інформація та комунікація (зворотний зв'язок)</b>	+38 050 1988 760 _ <a href="mailto:Lyudmila.CSR@gmail.com">Lyudmila.CSR@gmail.com</a> <a href="mailto:hlebovanatalia@msspu.edu.ua">hlebovanatalia@msspu.edu.ua</a> <a href="mailto:demchik.oleksandr@gmail.com">demchik.oleksandr@gmail.com</a>  Онлайн-консультації: через систему центру освітніх дистанційних технологій, Viber, WhatsApp
<b>Сторінка освітнього компоненту на сайті центру дистанційних освітніх технологій Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького</b>	М I Філософія <a href="https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=6761">https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=6761</a> М II Соціологія <a href="https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=2644">https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=2644</a>

## АНОТАЦІЯ

Людина є соціальною істотою, яка живе і діє в суспільстві, і всі соціальні катаклізми, які відбуваються в ньому, позначаються на кожному члені суспільства, на його долі. В історії культури людства накопичився величезний досвід осмислення соціальних проблем, який потребує свого вивчення і класифікації. Цим власне і займається соціальна філософія, яка покликана надати людині орієнтири відносно її життя в суспільстві та взаємодії з іншими людьми, а також сформуванню цілісного розуміння процесів пізнання соціальної реальності.

Освітній компонент «Соціальна філософія» передбачає вивчення філософських та соціологічних аспектів становлення та розвитку онтологічних, гносеологічних, аксіологічних, деонтологічних проблем людини та соціуму, універсальних закономірностей, принципів та законів світобудови на мікро-, мезо- та макро рівнях. Особлива увага приділяється аналізу того, як людина пізнає соціальну дійсність, формує знання про суспільство та інтерпретує соціальні явища. Під час філософського аналізу конкретних соціальних явищ соціальна філософія спирається на фундаментальні та спеціальні філософські та соціологічні теорії та концепції.

## МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

**Мета:** формування у здобувачів цілісного уявлення про специфіку соціально-філософського знання, розуміння багатоваріантності шляхів соціокультурного і цивілізаційного поступу людства та власне ставлення до них, особливості вирішення світоглядних викликів XXI століття, а також розкриття творчої та пізнавальної ролі філософії й соціології в сучасній культурі та суспільному житті.

### Завдання дисципліни:

- усвідомлення процесів становлення, розвитку та філософського осмислення найзагальніших проблем людства в історії філософської та соціологічної думки;
- формування гуманістичного світогляду особистості, її духовних цінностей і загальної культури в умовах розбудови громадянського суспільства в незалежній Україні;
- оволодіння принципами діалектичного мислення як універсального методу пізнання соціальної реальності;
- розвиток логічного й критичного мислення, здатності самостійно аналізувати складні соціальні явища та процеси;
- розуміння сутності, змісту й закономірностей соціальних явищ і процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві.

## ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ЗДОБУВАЧАМИ

ЗК 01. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

ЗК 02. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо, реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 05. Здатність працювати в команді.

ЗК 07. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 09. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

## ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

РН 19. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

РН 21. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

## SOFT-SKILLS, ЯКІ ФОРМУЮТЬСЯ В ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТІ

- Комунікабельність
- Критичне мислення
- Прийняття рішень
- Творчість
- Переконавання
- Відкритість до критики

## КОМПЕТЕНТНОСТІ, НАПРАВЛЕНІ НА ДОСЯГНЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ЯКІ ФОРМУЮТЬСЯ В ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТІ

- Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх.
- Сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку.

## ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вид заняття	Лекція	Семінарське / практичне заняття	Самостійна робота	Всього (годин, кредитів)
Кількість годин денна форма	16	14	60	90/3 кр.

*Підсумковий контроль –екзамен*

## ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Під час занять вітається активне включення здобувачів в обговорення, виконання практико-орієнтованих завдань, дотримується студентоцентрикований підхід до здобувачів. При оцінюванні враховується пізнавальна активність, креативність здобувачів, глибина засвоєного матеріалу.

Завдання викладач надає наприкінці заняття, а також висвітлює на сторінці Центру дистанційних освітніх технологій.

При опануванні курсу слід дотримуватись академічної доброчесності. Роботи повинні бути оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування (в т.ч. із використанням мобільних девайсів), втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності є підставою незарахування роботи викладачем. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувач повинен повторно виконати роботу. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування (наприклад, сервіс центру дистанційних освітніх технологій).

Здобувачі вищої освіти можуть брати участь у Проєкті сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) <https://nuwm.edu.ua/sp/akademichnadobrochesnistj>

Здобувачі мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті.

Освітній процес під час військового стану здійснюється у синхронно-асинхронному форматі з обов'язковим дотриманням безпекового режиму під час повітряних тривог.

## СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ПЕРЕЛІК ТЕМ (МОДУЛІВ)	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН ДЕННА ФОРМА				РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА
	Л	ПР	СР	ВСЬОГО	
Тема 1. Філософія як наука і світогляд	2	2	8	12	1, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11,12
Тема 2. Етапи розвитку філософії	2	2	8	12	1, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11,12, 13
Тема 3. Філософський зміст проблеми буття та філософія людини	2		8	10	1, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11,12
Тема 4. Свідомість: її походження і сутність.	2	2	8	12	1, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11,12
Тема 5. Методологія наукового пізнання	2	2	8	12	1, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11,12, 13
Тема 6. Специфіка та структура соціологічного знання	2	2	8	12	2, 3, 15, 17,18, 19
Тема 7. Соціальна структура суспільства	2	2	8	12	2,3, 15, 17,18, 19
Тема 8. Особистість у системі соціальних зв'язків	2	2	4	8	2,3, 15, 17,18, 19
<b>Усього</b>	<b>16</b>	<b>20</b>	<b>50</b>	<b>90</b>	

## ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

### Частина 1. Філософія

#### Тема 1. Філософія як наука і світогляд

Філософія та світогляд. Світогляд і світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння. Життєва і буденна свідомість. Історичні типи свідомості: міф, релігія, науковий світогляд, філософський світогляд. Специфіка філософського світогляду, причини його виникнення. Місце філософії в системі наук. Філософія і наука. Основні теми філософських роздумів: світ і людина, сутність і зміст людського існування.

#### Тема 2. Етапи розвитку філософії

Виникнення філософії та її історичні типи. Антична філософія. Особливості та головні риси філософії Середньовіччя та Ренесансу. Теоцентризм. Схоластика. Гуманізм епохи Відродження. Проблеми, пошуки та досягнення філософії Нового часу та Просвітництва. Вільнодумство й раціоналізм епохи Просвітництва. Соціокультурні особливості ХХ століття та місце і значення філософії Сучасна західна філософія: основні напрями та школи. Особливості розвитку вітчизняної філософії. Основні етапи розвитку вітчизняної філософії.

#### Тема 3. Філософський зміст проблеми буття

Категорія буття: її міст і специфіка. Буття як всеохоплююча реальність. Основні форми буття. Буття і небуття. Філософське вчення про матерію і єдність світу. Плюралізм, дуалізм і монізм. Атрибути матерії: рух, простір і час як форми існування матерії. Рух як спосіб існування матерії. Фоми руху матерії. Філософські категорії простір і час. Єдність матерії, руху, простору і часу.

#### Тема 4. Свідомість: її походження і сутність.

Свідомість як філософська категорія. Структура свідомості. Свідомість, несвідомість, самосвідомість. Відображення як генетична передумова свідомості. Форми відображення. Свідомість як відображення і діяльність. Формування свідомості в онтогенезі та філогенезі людини. Роль свідомості у житті людини. Свідомість і мова. Мова як засіб спілкування і знакова система. Роль мови у соціокультурних факторах. Моделювання свідомості. «Штучний інтелект».

#### Тема 5. Методологія наукового пізнання

Наука як вища форма раціонального пізнання. Становлення і розвиток науки. Специфіка наукового пізнання. Етичні норми ментальності науки. Наукова картина світу. Емпіричні методи наукового пізнання: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент. Емпіричні та теоретичні методи наукового пізнання: абстрагування, аналіз і синтез, індукція й дедукція, аналогія, моделювання. Історичні та логічні методи пізнання. Основні форми наукового пізнання: емпіричний факт, проблема, ідея, гіпотеза, концепція, теорія.

### Блок 2. Соціологія

#### Тема 6. Специфіка та структура соціологічного знання

Специфіка соціології як наукової дисципліни та наукової галузі сучасного суспільствознавства. Місце та роль соціології в системі соціальних і гуманітарних наук. Соціологічні та позанаукові форми пізнання суспільства. Основні суб'єкти суспільного життя: індивіди, суспільні групи та соціальні інститути. Проблема визначення предмета та об'єкта соціології. Категоріальна система соціології та особливості соціологічних категорій. Основні соціологічні категорії: "суспільство", "соціальна реальність", "соціальна структура", "соціальне явище", "соціальний процес", "соціалізація", "комунікація", "особистість".

Концептуальна організація соціології: поняття теоретичної та прикладної наукової соціології. Сучасні тлумачення структури соціологічного знання: макро-, мезо- та мікрорівні соціологічного знання. Загальносоціологічна теорія та її роль у пізнанні суспільства.

#### Тема 7. Соціальна структура суспільства

Соціологічні уявлення про суспільство. Закони розвитку суспільства. Структурні елементи суспільної системи. Соціальні підсистеми, їх елементи і взаємодія. Соціальна структура як предмет соціологічної теорії. Типи соціальної структури. Статусно-рольова структура суспільства і груп.

Поняття соціальної спільності, соціальної організації, соціального інституту, їх типи, функції. Соціальні групи та їх типи. Етнічні спільності як найдавніші форми соціальних груп. Касты, класи, соціальні стани і верстви. Соціальна нерівність. Соціальні еліти. Натовпи, маси, публіка. Проблема соціального партнерства. Соціальні зв'язки, відносини, процеси. Класифікація процесів. Сучасні соціологічні концепції, теорія конфліктів, структурний функціоналізм.

### **Тема 8. Особистість у системі соціальних зв'язків**

Предмет соціології та соціології особистості. Соціологія як вивчення "людини в суспільстві та суспільства в людині". Особистість як об'єкт вивчення для різноманітних наук та інших галузей знання. Соціологія та соціальна психологія. Соціологічна точка зору щодо дослідження особистості. Взаємовідносини особистості та суспільства як соціологічна проблема. Значення теоретичних уявлень про особистість для інтерпретації соціологічної інформації. "Універсалізм" спеціальної соціології - соціології особистості. Категорії, що характеризують "людину в суспільстві". Соціальна позиція, соціальний статус, соціальна роль. Предмет соціології та соціології особистості. Соціологія як вивчення "людини в суспільстві та суспільства в людині".

## **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

1	<b>Творче завдання. Підготуйте короткі тези або презентацію (5–7 слайдів) на тему «Що таке реальність і як людина її пізнає через мовлення та сприйняття?»</b> Зверніть увагу на такі проблеми: Що є сутністю буття у повсякденному людському досвіді? Як мовлення, слухове й зорове сприйняття впливають на наше розуміння існування речей? Ключові проблеми гносеології: Чи є об'єктивне знання можливим, якщо сприйняття людини може бути порушеним? Яку роль відіграють чуттєве сприйняття та раціональне мислення у формуванні мовної картини світу? Чи завжди можна довіряти тому, що ми бачимо, чуємо, відчуваємо і як це відображається в мовленні?
2	<b>Творче завдання: Напишіть есе на тему "Людина та суспільство: гармонія чи конфлікт?".</b> Розкрийте такі аспекти: Яка природа людини? Чи є людина за своєю суттю індивідуалістом чи соціальною істотою? Розгляньте концепції свободи і відповідальності людини перед суспільством.
3	<b>Практико-орієнтоване завдання:</b> Проаналізуйте через призму методології наукового пізнання, як нерівний доступ до цифрових інструментів діагностики та терапії формує нові рівні соціальної стратифікації серед пацієнтів із порушеннями мовлення, трансформуючи класичну структуру надання логопедичних послуг.

## **ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ**

1. Основні тенденції і проблеми сучасної світової філософії.
2. Розглянути становлення ідеї розвитку в історії філософії.
3. Німецька класична філософія, її характерні риси, основні проблеми і принципи, місце в історії культури.
4. «Філософія серця» у творах українських мислителів.
5. Основні положення філософії психоаналізу. Проблема співвідношення свідомого, підсвідомого та несвідомого у творах З. Фрейда та його послідовників.
6. Основні принципи діалектики: об'єктивність, всебічність, системність, теоретизм, їх взаємозв'язок і розвиток.
7. Співвідношення рівнів, форм та методів наукового пізнання.
8. Проблема сутності людини у філософії.

9. Основні функції філософії і їх роль в духовно-практичній діяльності людини і суспільства. Загальнолюдські цінності у філософії.
10. Основні принципи діалектики: об'єктивність, всебічність, системність, теоретизм, їх взаємозв'язок і розвиток.
11. Філософський зміст категорії буття: онтологічні детермінанти.
12. Взаємозв'язок філософії з іншими формами суспільної свідомості (наука, релігія, мораль, право, політика та ін.).
13. Проблема істини у науці і філософії.
14. Основні положення філософії психоаналізу. Проблема співвідношення свідомого, підсвідомого та несвідомого у творах З. Фрейда та його послідовників.
15. Творча діяльність народу як основа суспільного розвитку. Роль особистості в історії. Аналіз ролі культу особи в історії.
16. Філософська антропологія – про природу людини та її місце у Всесвіті. Духовний вимір людського буття.
17. Особливості сучасного наукового пізнання: теоретизація, комп'ютеризація, диференціація, інтеграція.
18. Взаємозв'язок понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність» в соціальній філософії.
19. Проблема єдності чуттєвого та раціонального пізнання. Сенсуалізм та раціоналізм.
20. Пізнання як специфічна форма відношення людини до світу. Суб'єкт та об'єкт пізнання, їх взаємозв'язок.
21. Коли виникає соціологія як самостійна наука?
22. Хто вважається засновником соціології як самостійної науки?
23. Наведіть приклади формальних та неформальних соціальних інститутів та організацій.
24. Назвіть соціальні спільноти, які ви знаєте.
25. Наведіть приклади соціальних інститутів.
26. Назвіть види дисфункцій соціальних інститутів.
27. Дайте визначення понять «клас» та «страта»
28. Поясніть, що означає соціальна мобільність та маргінальність.
29. Поясніть співвідношення класового розподілу та стратифікаційного.
30. Поясніть співвідношення соціальних інститутів та соціальних організацій.
31. Назвіть основні функції соціології
32. Дайте визначення суспільства.
33. Дайте визначення соціальної системи.
34. Перелічіть основні ознаки суспільства.
35. Що означає термін «детермінізм»? Наведіть приклади
36. Розкрийте логіку виникнення соціології як самостійної науки
37. Охарактеризуйте етапи суспільств (традиційне, індустріальне, постіндустріальне).
38. Дайте визначення понять «соціальна група», «спільнота», «громада».
39. Охарактеризуйте специфіку соціальних інститутів, які діють в сучасній Україні.
40. Назвіть основні прояви глобальної екологічної кризи сучасності.
41. Якою мірою мовлення є визначальним чинником соціалізації особистості та включення людини в суспільні взаємодії?
42. Як соціальні норми, культурні очікування та мовні стандарти впливають на сприйняття людини з мовленнєвими порушеннями в суспільстві?
43. Чи є мовленнєва комунікація необхідною умовою повноцінної участі людини в суспільному житті та реалізації її прав і свобод?
44. Як соціальна нерівність і доступ до освіти та комунікації впливають на формування мовної ідентичності особистості?

45. Яку роль відіграє суспільство у формуванні уявлень про “норму” і “відхилення” в мовленні з філософської точки зору?
46. Як цифрове та медіасередовище змінює способи мовної взаємодії, комунікації та соціальної інтеграції людини?

### МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми і засоби оцінювання
РН1. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.	Пояснення, створення ситуацій пізнавальної новизни, аналітичний метод, моделювання ситуації, виконання індивідуальних навчальних завдань, самостійна робота студентів	Поточний: оцінювання виконання індивідуальних практико-орієнтованих, творчих завдань Підсумковий контроль: екзамен
РН2. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.	Опрацювання першоджерел, контент-аналіз, метод занурення, пояснення, створення ситуацій пізнавальної новизни, аналітичний метод, моделювання ситуації, виконання індивідуальних навчальних завдань, самостійна робота студентів	Поточний: оцінювання виконання індивідуальних практико-орієнтованих, творчих завдань Підсумковий контроль: екзамен
РН15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.	Опрацювання першоджерел, контент-аналіз, аналітичний метод, моделювання ситуації, виконання індивідуальних навчальних завдань, самостійна робота студентів	Поточний: оцінювання виконання індивідуальних практико-орієнтованих, творчих завдань Підсумковий контроль: екзамен
РН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.	Пояснення, частково-пошуковий метод, створення ситуацій пізнавальної новизни, метод занурення, рольові ігри, розв'язання кейсів, метод проєктів, моделювання соціальних процесів, аналітичний метод, виконання індивідуальних навчальних завдань, самостійна робота студентів	Поточний: оцінювання виконання індивідуальних практико-орієнтованих, творчих завдань Підсумковий контроль: екзамен
РН23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне,	Пояснення, створення ситуацій пізнавальної	Поточний: оцінювання виконання

креативне, самокритичне мислення.	новизни, аналітичний метод, моделювання ситуації, самостійна робота студентів	індивідуальних практико-орієнтованих, творчих завдань Підсумковий контроль: екзамен
РН24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.	Пояснення, контент-аналіз, аналітичний метод, моделювання ситуації, виконання індивідуальних навчальних завдань, самостійна робота студентів	Поточний: оцінювання виконання індивідуальних практико-орієнтованих, творчих завдань Підсумковий контроль: екзамен

### КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ФОРМ І ВИДІВ КОНТРОЛЮ

Оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyu/dokumenty-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/> та «Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyu/dokumenty-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/>.

Бально-накопичувальна система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з кожного освітнього компонента містить поточний, підсумковий контроль знань та оцінювання самостійної роботи. Робота здобувачів на навчальних заняттях оцінюється за видами навчальної діяльності. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні роботи здобувачів на навчальних заняттях складає 30 балів. Самостійна робота є видом навчальної діяльності здобувача, яка підлягає оцінюванню. Викладач визначає види самостійної роботи здобувачам. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні самостійної роботи здобувачів складає 30 балів.

Підсумковий контроль знань – вид контролю, який проводиться наприкінці навчального семестру у формі екзамену.

**Загальний бал (ЗБ) з освітнього компонента складається з суми балів, отриманих за навчальну, самостійну роботу та підсумковий контроль знань.**

	Бально-накопичувальна система здобувача з освітнього компонента			
Види навчальної діяльності здобувача, які підлягають оцінюванню	Робота на навчальних заняттях (максимальний сумарний бал – 30):		Частина 1: Філософія	Частина 2: Соціологія
	<b>Блок 1: Філософія</b>			
	Підготовка й захист завдання (Теми 1-2) (тема на вибір студента): <i>Варіант 1.</i> Платон та «Світ ідей» vs Понятійне мислення: Якщо дитина з алалією не може назвати предмет, чи означає це, що в її свідомості відсутня «ідея» цього предмета? Як співвідношення назви (слова) та сутності (ідеї) за Платоном допомагає в логопедичній роботі над словником? <i>Варіант 2.</i> Рене Декарт та Дуалізм vs Психофізіологія мовлення: Розподіл Декартом людини на «тіло» (механізм) та «душу»		5	0

<p>(мислення). Де закінчується механічний дефект мовленнєвого апарату (артикуляція) і починається розлад мислення? Як цей дуалізм проявляється в діагностиці мовленнєвих вад?</p> <p>Варіант 3. Іммануїл Кант та Межі пізнання vs Сприйняття мовлення:</p> <p>Як кантовські «апріорні форми чуттєвості» (простір і час) впливають на розвиток фонематичного слуху? Чи можемо ми навчити дитину сприймати звуки, якщо її «внутрішня структура» сприйняття працює інакше?</p> <p>Варіант 4. Георг Гегель та Діалектика vs Розвиток комунікації: Розвиток мовлення як перехід від кількості (накопичення слів) до якості (зв'язне мовлення). Як гегелівська ідея розвитку через подолання протиріч допомагає зрозуміти динаміку подолання заїкання (логоневрозу)?</p>		
<p><b>Підготовка і захист завдання Теми (3-5):</b> Підготуйте презентацію (або доповідь), де на пр відомої логопедичної концепції продемонструєте застосування рівнів наукового пізнання.</p>	5	
<p><b>Підготовка й захист завдання (теми 6-8).</b> Проаналізувати чинники та наслідки культурних змін на конкретному етапі розвитку суспільства (за вибором студента).</p>	5	
<p><b>Блок 2: Соціологія</b></p> <p><i>Підготуйте завдання для наступних групових дискусій (може включати створення презентацій, доповідей (5-7 хв), повідомлень, розробку/створення проблемних питань, публічну інтерпретація результатів навчальної рефлексії та критичного мислення матеріалу)</i></p>		
<p>Особливості соціології як науки. Логіка виникнення. Розуміння суспільства, соціальної системи, групи, спільноти. Функції соціології.</p>		5
<p>Класово-стратифікаційна структура суспільства. Соціальна мобільність та маргінальність.</p>		5
<p>Соціальні інститути та організації у системі соціальних зв'язків. Види та функції. Поняття дисфункції.</p>		5
<p><b>Разом</b></p>		
<p><b>Самостійна робота студента (максимальний сумарний бал – 30):</b></p>		
<p><b>Творче завдання. Підготуйте короткі тези або презентацію (5–7 слайдів) на тему «Що таке реальність і як людина її пізнає через мовлення та сприйняття?»</b></p> <p>Зверніть увагу на такі проблеми: Що є сутністю буття у повсякденному людському досвіді? Як мовлення, слухове й зорове сприйняття впливають на наше розуміння існування речей?</p> <p>Ключові проблеми гносеології: Чи є об'єктивне знання можливим, якщо сприйняття людини може бути порушеним? Яку роль відіграють чуттєве сприйняття та раціональне мислення у формуванні мовної картини світу? Чи завжди можна довіряти тому, що ми бачимо, чуємо, відчуваємо і як це відображається в мовленні?</p>		10
<p><b>Творче завдання: Напишіть есе на тему "Людина та суспільство: гармонія чи конфлікт?".</b> Розкрийте такі аспекти:</p>		10

Яка природа людини? Чи є людина за своєю суттю індивідуалістом чи соціальною істотою? Розгляньте концепції свободи і відповідальності людини перед суспільством.		
<b>Практико-орієнтоване завдання:</b> Проаналізуйте через призму методології наукового пізнання, як нерівний доступ до цифрових інструментів діагностики та терапії формує нові рівні соціальної стратифікації серед пацієнтів із порушеннями мовлення, трансформуючи класичну структуру надання логопедичних послуг.	10	
<b>Підсумковий контроль: іспит (максимальний бал – 40)</b>	20	20
<b>Загальний бал (максимальний бал – 100)</b>	50	50

### Оцінювання видів навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Максимальна кількість балів та вимоги до їх накопичення
Підготовка і захист завдання	<p>Максимально 5 балів:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– 5 балів – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми,</li> <li>– 4 бали – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті,</li> <li>– 3 бали – завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено достатній аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті,</li> <li>– 1-2 бали – зміст не відповідає темі, є багато недоліків, невідповідність вимогам щодо оформлення, плагіат.</li> </ul> <p>0 балів – відповідь відсутня</p>
Творчі завдання / Практико-орієнтовані завдання	<p>Максимально 10 балів:</p> <p>9-10 балів - завдання виконане самостійно, повністю без допомоги викладача; має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає самостійно інформаційні джерела, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності; демонструє високий рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ; здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов</p> <p>8 балів - завдання виконане повністю з використанням літератури, запропонованої викладачем; має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає інформаційні джерела до рекомендованих, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності, демонструє високий рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, частково здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов</p> <p>6-7 балів - завдання виконано без допомоги викладача, але відзначається неповнотою викладу думок; уміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки, може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних і нестандартних навчальних ситуаціях, демонструє достатній рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов не вдається</p>

	<p>5 балів – завдання виконано з допомогою викладача й відзначається неповнотою викладу думок; не завжди вміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки; може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал лише у стандартних навчальних ситуаціях; демонструє посередній рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, не здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов</p> <p>3-4 балів - завдання виконано фрагментарно після консультації з викладачем або під його керівництвом; усвідомлює недостатній обсяг інформації, виявляє розуміння висновків з певного питання; володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу, демонструє низький рівень професіоналізму у проведенні практичних вправ, не здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов</p> <p>2-3 балів - завдання виконано фрагментарно під керівництвом викладача; необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією не сформовані; не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань; більшість передбачених завдань не виконано</p> <p>0-1 балів - необхідні завдання, передбачені навчальною програмою не виконані; не має елементарних умінь працювати з навчальною інформацією, необхідні практичні вміння і навички не сформовані</p>
<p>Створення ПР кампанії/стратегії</p>	<p>Максимально 10 балів:</p> <p>9-10 балів - завдання виконане самостійно, повністю без допомоги викладача; має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає самостійно інформаційні джерела, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності; демонструє високий рівень професіоналізму у доборі практичних вправ; здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов</p> <p>8 балів - завдання виконане повністю з використанням літератури, запропонованої викладачем; має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає інформаційні джерела до рекомендованих, що відповідають завданню; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності, демонструє високий рівень професіоналізму у доборі практичних вправ, частково здатний модифікувати дібрані вправи відповідно до актуальних умов</p> <p>6-7 балів - завдання виконано без допомоги викладача, але відзначається неповнотою викладу думок; уміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; критично ставиться до отриманої від викладача інформації; наводить аргументи, робить необхідні висновки, може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних і нестандартних навчальних ситуаціях, демонструє достатній рівень професіоналізму у доборі практичних вправ</p> <p>5 балів – завдання виконано з допомогою викладача й відзначається неповнотою викладу думок; не завжди вміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал лише у стандартних ситуаціях; демонструє посередній рівень професіоналізму у доборі практичних вправ</p>

	<p>3-4 балів - завдання виконано фрагментарно після консультації з викладачем або під його керівництвом; усвідомлює недостатній обсяг інформації, виявляє розуміння висновків з певного питання; володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу, демонструє низький рівень професіоналізму у доборі практичних вправ, не здатний модифікувати дібрані вправи</p> <p>2-3 балів - завдання виконано фрагментарно під керівництвом викладача; необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією не сформовані; не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань; більшість передбачених завдань не виконано</p> <p>0-1 балів - необхідні завдання, передбачені навчальною програмою не виконані; не має елементарних умінь працювати з навчальною інформацією, необхідні практичні вміння і навички не сформовані</p>
--	---

Підсумковим контролем з освітнього компоненту є екзамен, що оцінюється в 40 балів. Екзамен складається з трьох завдань. Перше завдання: теоретичне питання, що вимагає описової відповіді (10 балів). Друге завдання: теоретичне питання, яке передбачає аналіз та обґрунтування (20 балів). Третє завдання: тестові завдання з 10 питаннями, за кожне з яких можна отримати 1 бал. Критерії оцінювання підсумкового контролю подано нижче

**Критерії оцінювання підсумкового контролю:**

Характеристика критеріїв оцінювання знань	Якісна шкала	Оцінювання теоретичного питання, практичного завдання	За 40 бальною шкалою
<p><b>Високий рівень</b> Характеризується глибокими, міцними, узагальненими, системними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.</p>	Відмінно	9-10	36-40
<p><b>Високий рівень</b> Характеризується глибокими і міцними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має частково дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.</p>	Добре	8	33-35
<p><b>Достатній рівень</b> Характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними. Студент самостійно засвоює знання у стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, синтезом, узагальненням, порівнянням, абстрагуванням), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки.</p>	Добре	6-7	30-32
<p><b>Середній рівень</b> Знання неповні, поверхневі. Студент відновлює основний навчальний матеріал, але недостатньо осмислено, не вміє самостійно аналізувати, робити висновки. Здатний вирішувати завдання за зразком. Володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.</p>	Задовільно	5	27-29
<p><b>Початковий рівень</b> Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення.</p>	Задовільно	3-4	24-26
<p>Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач.</p>	Не зараховано (з можливістю повторного складання)	2-3	21-23
<p>Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватись при виконанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень</p>	Не зараховано (з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента)	0-1	1-20

**Оцінювання результатів навчання в Університеті здійснюється  
відповідно до 100-бальної шкали:**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики, диференційованого заліку	для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C	Добре	
64-73	D	Задовільно	
60-63	E	Задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, ОТРИМАНИХ  
В НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ**

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання у процесі неформальної освіти в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького <http://surl.li/lgwzd>

Викладач надає здобувачам актуальну інформацію про підвищення рівня професійної підготовки та можливе перезарахування результатів, отриманих у неформальній освіті. Такі рекомендації надаються здобувачам на сторінках освітніх компонентів на ЦОДТ, а також в telegram-групах.

**РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ**

**Основна**

1. Вступ до філософії / під ред. Л.Л. Нікітіна. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 256 с.  
Сучасна філософія : конспект лекцій / укладач Т. О. Козинцева. – Суми : Сумський державний університет, 2021. – 73 с.
2. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія. Загальний курс. 4-те вид. Підручник. Затвер. МОНУ. 2023 р. 408 с
3. Опанасюк Т.А. Соціологія у визначеннях, таблицях, схемах, завданнях. Навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2023. 268 с.
4. Філософія теоретичний курс: навч. посіб. для студентів закл. вищ .освіти/ Я.В.Шрамко та ін.; за наук. ред .Я.В.Шрамка, Криворіз. держ. пед. ун-т- Кривий Ріг: КДПУ,2021. 263 с.
5. Філософія: навч.посіб. Тімченко О.П., Козій І.В., Пігош М.А., Шевчук А.В, Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2022. 255с.
6. Філософія: навч.посіб.:[для студентів ЗВО усіх спеціальностей ]/ О.П. Проценко та ін.; М-во освіти і науки України, Національний аерокосмічний ун-т ім М.Є. Жуковського «Харків. авіац.ін-т», Харків, ХАІ, 2021. 119 с.
7. Філософія: навч-метод. посібник / Шукалович А.М., Львів. Нац. Ун-т ім. І. Франка, Львів.: ЛНУ ім І. Франка, 2022.192 с.
8. Філософія: підручник [для студ, аспір, викладачів] Людмила Рижок, Львів. Нац. Ун-т ім. І. Франка, Вид.2-ге, переро; допов., Львів.: ЛНУ ім І. Франка, 2022. 648 с.

9. Шевченко З. В. Соціологія: Навчально-методичний посібник. Черкаси: вид-ць Чабаненко Ю., 2023. 72с.

#### Додаткова

10. Бертран Рассел Історія західної філософії Б. Рассел;( пер.з англ. Ю Лісняка, П. Таращука) Харків: Фоліо, 2023. 380 с.

11. Ворбертон Найджел Коротка історія філософії/ Н.Ворбертон; пер. з англ. Анна Марховська. Київ: Наш формат, 2023. 217с.

12. Додонова В. Філософія історії епохи постмодернізму. // Філософія історії. Енциклопедичний словник-довідник / за заг. ред. В.О.Огнев'юка; редкол.: В.О. Огнев'юк (голова), О.С. Александрова,Р.О. Додонов, Ю.В. Омельченко. К.: Київський університет іменіБ. Грінченка, 2023. С. 339-340.

13. Людина і суспільство: філософські, психологічні і політологічні виміри: в 3 кн. Львів. нац. ун-т ім. І.Франка; за ред. В.П.Мельника, - 2-е вид допов. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2023.364с.

14. Історія української соціології. XIX-XXI: навчальний посібник / за редакцією В. П. Степаненка і К. В. Батаєвої. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 566 с.

15.Соціологічна енциклопедія / Укладач В.Г. Городяненко. К.: Академ видав, 2008. 456 с.

16.Підходи до класового аналізу. За ред. Е. О. Райта; переклад з англ. О. Симончук. Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. 287 с.

17.Українське суспільство в умовах війни. Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 343 с.

18.Українське суспільство в умовах війни. Рік 2025: Колективна монографія / С. Дембіцький, Л. Бевзенко, Г. Чепурко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, член.-кор. НАН України, д.соц. н.С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2025. 404 с.

19.Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства. Львів: Колір ПРО, 2020. 800 с.

#### Інформаційні ресурси в інтернеті.

1. Державна науково-технічна бібліотека України - <https://dntb.gov.ua>;

2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського -<http://www.nbuv.gov.ua>;

3. Електронна бібліотека ELIBUKR - <https://library.tntu.edu.ua/resources/elibukr/>

4. Інститут соціології НАН України <http://www.i-soc.com.ua>

5. Київський міжнародний інститут соціології <https://www.kiis.com.ua>

6. Сайт Українського філософського фонду URL: <http://www.philosophy.ua>

7. Центр SOCIS <http://socis.kiev.ua>

8. [ispp.org.ua](http://ispp.org.ua) – офіційний сайт Інституту соціальної та політичної психології АПН України

9. [dfn.mdpu.org.ua](http://dfn.mdpu.org.ua)

10. [eprints.mdpu.org.ua](http://eprints.mdpu.org.ua)

11. <http://library.mdpu.org.ua/>

12. <http://ver.mdpu.org.ua/>

#### Нормативно-правові документи:

<https://fsusgum.mdpu.org.ua/kafedra-sotsiologivi-ta-filosofivi/normatyvno-pravova-baza/>

Публікації з освітнього компонента викладачів, з якими можна ознайомитися в репозиторії <http://eprints.mdpu.org.ua> та у вільному доступі у мережі Інтернет